

80-річчя академіка НАН України І.І. ЧЕБАНЕНКА

31 березня виповнилося вісімдесят років видатному українському вченому-геологу академіку НАН України Івану Іллічу Чебаненку.

І.І. Чебаненко народився у с. Матвіївці Миколаївської області. Ще до Великої Вітчизняної війни закінчив середню школу. У воєнні роки брав участь у форсуванні р. Дністер у районі Тирасполя, Яссько-Кишинівській операції, звільняв Румунію та Болгарію. Упродовж 1948–1953 років І.І. Чебаненко навчався на геологічному факультеті Одеського університету, потім працював інженером-геологом у Донбасі. Закінчив аспірантуру Інституту геологічних наук і блискуче захистив кандидатську дисертацію за спеціалізацією «Геотектоніка». Його науковим керівником був видатний геолог академік АН УРСР В.Г. Бондарчук.

1958 року молодого дослідника відраджають на геолого-пошукові роботи до Чехословаччини, де на посаді головного інженера партії він бере участь у пошуках уранових родовищ. У жовтні 1960 р. Іван Ілліч повертається до Києва і відтоді працює в Інституті геологічних наук АН УРСР. Він починав з молодшого наукового співробітника, був першим заступником директора з наукової роботи, завідувачем лабораторії, згодом — відділу геотектоніки, керівником Відділення тектоніки та загальної

геології, а з 2002 р. він — радник при дирекції ІГН НАН України.

І.І. Чебаненко — геолог широкого профілю. Серед його наукових здобутків — праці з геології Донецького кам'яновугільного басейну, геологічної будови і рудоносності окремих частин Чеського кристалічного масиву. Він досліджує механізм утворення складчастих і розривних деформацій земної кори як на території України, так і в інших країнах близького і далекого зарубіжжя.

Дослідник розробляє теоретичні основи процесу утворення планетарних розломів літосфери Землі, шукає генетичні та структурні зв'язки з ними родовищ корисних копалин, зокрема нафтових і газових родовищ — із зонами глибинних розломів. Докторська дисертація І.І. Чебаненка, яку він захистив у 1974 р., присвячена регіональним розломам України, закономірностям їх розміщення і значення для пошуку родовищ корисних копалин.

Як геолог-тектоніст І.І. Чебаненко став широко відомим після видання серії монографій з проблем планетарних деформацій верхнього шару Землі — земної кори. Серед них — праці «Основные закономерности разломной тектоники земной коры», «Проблемы складчатых поясов земной коры в свете блоковой тектоники». Поява цих двох робіт стала сенсаційною подією для

геологічної спільноти. Відбулися бурхливі дискусії навколо порушених у працях І.І. Чебаненка питань. Крапку в них поставили космознімки земної поверхні, які підтвердили блискуче передбачення вченого щодо наявності виявлених ним планетарних розломів та їх геометричних закономірностей.

Ці дослідження науковця, а також його подальші висновки знаменували розвиток нового напрямку в геології — вчення про планетарні розломи літосфери Землі. Воно стало основою формування принципово нових понять про структуру земної кори і розломно-блокову тектоніку. Саме на базі цих понять розвиваються сучасні уявлення про тектоніку літосферних плит.

Більшість праць І.І. Чебаненка присвячена розробці теоретичних основ геотектоніки, дослідженням взаємодії сил гравітаційного стиснення і фізико-хімічного розвитку речовин матеріальних мас Землі на фоні її ротаційної динаміки.

Уже понад 20 років Іван Ілліч активно працює над теоретичним і практичним обґрунтуванням зв'язку нафтових і газових родовищ із зонами глибинних розломів земної кори.

За участь у відкритті (на основі неорганічної гіпотези) принципово нового об'єкта пошуків родовищ нафти і газу як джерела розширення паливно-енергетичної бази Ук-

раїни І.І. Чебаненко і група його однодумців були відзначені у 1992 р. Державною премією України в галузі науки і техніки.

Перу Івана Ілліча належить понад 200 наукових публікацій, серед яких 16 монографій. Половина з них присвячена теоретичним проблемам будови літосфери та її геоісторичного розвитку.

Не менш важливими є його праці з питань розломної тектоніки, її ролі в утворенні та формуванні родовищ нафти й газу, особливо ті, що написані впродовж останніх років.

Іван Ілліч завжди віддавав і віддає багато енергії науково-організаційній і громадській роботі. Він був членом Міжреспубліканської наукової ради, науково-методичної ради при товаристві «Знання». Нині вчений — член багатьох спеціалізованих рад. Під його керівництвом в Інституті геологічних наук діє спеціалізована рада із захисту кандидатських та докторських дисертацій. І.І. Чебаненко постійно дбає про формування наукової зміни. Він підготував 10 кандидатів і чотири доктори наук. Протягом багатьох років є членом редколегії *«Геологічного журналу»* і наукового часопису *«Тектоніка і стратиграфія»*.

Наукова громадськість, колеги, учні й друзі щиросердо вітають Івана Ілліча з ювілеєм, зичать йому здоров'я і довгих років творчої праці.

70-річчя

академіка НАН України І.М. КОВАЛЕНКА

16 березня виповнилося сімдесят років визначному вченому в галузі математики та кібернетики академіку НАН України Ігорю Миколайовичу Коваленку.

І.М. Коваленко народився у Києві, в сім'ї інженерів-гідромеліораторів. Закінчив із золотою медаллю школу, а згодом — з «червоним» дипломом — механіко-математич-

ний факультет Київського державного університету ім. Т.Г. Шевченка. Шлях у науку майбутній учений омріяв ще в юнацькі роки. Потім було навчання в аспірантурі при Інституті математики АН УРСР й успішний захист кандидатської дисертації.

У січні 1962 р. І.М. Коваленко переїздить до Москви і майже десять років очолює там лабораторію оборонного підприємства. У 1964 р. Ігор Миколайович захищає докторську дисертацію й отримує диплом доктора технічних наук, а вже 1970-го — доктора фізико-математичних наук.

Талановитого вченого запрошує повернутися до Києва академік В.М. Глушков. Він доручає йому керівництво відділом математичних методів теорії надійності складних систем Інституту кібернетики АН України. У відділі активно розвиваються три головні напрями досліджень: моделювання складних систем, наближені методи аналізу надійності та методи захисту інформації. У подальшому ці наукові напрями Ігор Миколайович і його учні поглибили, збагатили своїми розробками. Зокрема, це стосується проблем моделювання складних систем, які описуються суттєво багатовимірними випадковими процесами теорії масового обслуговування; методології аналізу рідкісних подій у високонадійних системах; проблем прискореного моделювання, що ґрунтується на поєднанні методів Монте-Карло і малого параметра, тощо.

Активно досліджує І.М. Коваленко системи випадкових рівнянь над скінченними алгебраїчними структурами, працює над розробкою спеціальних алгоритмів декодування сильно спотворених кодів та ін.

Результати наукового пошуку вченого узагальнені в 11 монографіях і більш як у 300 статтях.

Понад 35 років своєї трудової діяльності Ігор Миколайович віддав вихованню май-

бутньої наукової зміни. Він викладав у Київському державному університеті ім. Т.Г. Шевченка, Московському інституті електронного машинобудування (завідував кафедрою) та в інших вищих навчальних закладах. Протягом останніх років І.М. Коваленко — один з керівників наукового семінару «Проблеми сучасної криптології», створеного за рішенням Президії НАН України.

Під керівництвом вченого захищено сім докторських і понад 30 кандидатських дисертацій.

Наукові здобутки дослідника відзначені Державною премією СРСР і двома Державними преміями України у галузі науки і техніки, академічними преміями ім. В.М. Глушкова та ім. В.С. Михалевича. Він є членом багатьох наукових організацій, у тому числі зарубіжних.

Ігор Миколайович результативно працював і в науково-організаційній сфері — як заступник академіка-секретаря Відділення інформатики НАН України, в експертних радах Комітету з Ленінських і Державних премій СРСР, Комітету з Державних премій УРСР, був членом вчених рад з присудження наукових ступенів.

Багато уваги І.М. Коваленко приділяє редакційно-видавничій діяльності як член редакційних колегій, зокрема журналів «Доповіді НАН України», «Кибернетика и системный анализ». Тривалий час був членом редколегії наукового часопису «Дискретная математика» та редактором розділу реферативного журналу «Математика», в якому надруковано 3000 його рефератів.

Наукова громадськість, колеги й учні щиро вітають Ігоря Миколайовича з ювілеєм, зичать йому здоров'я, плідного творчого довголіття, нових сміливих задумів і проєктів.